



## Pandemi Döneminde Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması Dersi

### Deneyimi: Fenomenolojik Bir Araştırma

#### *Individual Counseling Practice Course Experience during the Pandemic Period: A Phenomenological Research*

Doç. Dr. Aykut GÜNLÜ<sup>1</sup>, Prof. Dr. Aslı UZ BAŞ<sup>2</sup>

#### Öz

Mevcut araştırmanın amacı uzaktan eğitim yöntemiyle yürütülen Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin ve bu ders kapsamında verilen süpervizyon sürecine ilişkin psikolojik danışman adaylarının deneyimlerinin belirlenmesidir. Bu çalışma, nitel araştırmalardan fenomenolojik araştırma deseninin betimleyici fenomenoloji alt türünde tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcılar 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz döneminde bireyle psikolojik danışma uygulaması dersini uzaktan eğitim yöntemiyle alan lisans öğrencileri arasından seçilen ve gönüllü olan 16 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verileri nitel veri toplama yöntemlerinden odak grup görüşmesi yöntemiyle elde edilmiştir. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin kapsamının; dersin gereklilikleri, başarı ölçütü ve verimlilik temalarında toplandığı belirlenmiştir. Süpervizyon yönteminde genellikle bireysel veya grup süpervizyonunun kullanıldığı görülmüştür. Süpervizörün benimsediği modellerin ise psikolojik danışma kuramına dayalı, gelişimsel, otoriter-yönlendirici model ve yüzeysel yönlendirici olmayan model alt temalarında toplandığı belirlenmiştir. Ayrıca süpervizörün psikolojik danışman adayları için zamanında geribildirim vermesinin önemli olduğu görülmüştür. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersini çevrimiçi yöntemle alan daha geniş örneklemler (birden fazla üniversiteden elde edilen verilerle) nicel çalışmaların yapılmasına katkı sağlayacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Psikolojik danışman, psikolojik danışma oturumu, süpervizör, süpervizyon

**Makale Türü:** Araştırma

#### Abstract

The aim of the current research is to determine the experiences of the counselor candidates regarding the individual counseling practice course conducted with the distance education method and the supervision process given within the scope of this course. This study was designed in the descriptive phenomenology sub-type of the phenomenological research design from qualitative research. The participants of the study were determined by criterion sampling method. Participants in the study group were selected from among undergraduate students who took the individual counseling practice course by distance education in the fall semester of the 2020-2021 academic year, 16 volunteer students participated. The scope of the individual counseling practice course; It was determined that the course requirements were collected under the themes of success criteria and productivity. It has been observed that individual or group supervision is generally used in the supervision method. It was determined that the models adopted by the supervisor were collected in the sub-themes of developmental, authoritative-directive model and superficial non-directive model based on counseling theory. In addition, it was considered important that the supervisor gave timely feedback to the counselor candidates. It may be recommended to conduct quantitative studies with larger samples (with data obtained from more than one university) that take the individual counseling practice course online.

**Keywords:** Counselor, counseling session, supervisor, supervision

<sup>1</sup>Pamukkale Üniversitesi, Tavas Meslek Yüksekokulu, agunlu@pau.edu.tr

<sup>2</sup>Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, asli.uzbas[at]deu.edu.tr

**Atf için (to cite):** Günlü, A. ve Uz Baş, A. (2023). Pandemi döneminde bireyle psikolojik danışma uygulaması dersi deneyimi: Fenomenolojik bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(4), 1211-1232.

**Paper Type:** Research

## **Giriş**

Covid-19 salgını nedeniyle toplumlar birçok yönden olumsuz etkilenmiş ve salgın toplumlarda yeni bir yaşam biçimini zorunlu kılmıştır. Covid-19'un olumsuz etkilediği en önemli alanlardan biri de eğitimidir (Oral ve Gunlu, 2020; Yükseköğretim Kurumu [YÖK], 2020). Pandeminin etkisinin tahmin edildiğinden uzun sürmesi nedeniyle Yükseköğretim Kurumları 2020-2021 eğitim öğretim yılı güz ve bahar döneminde eğitim öğretim faaliyetlerini uzaktan eğitim yöntemi ile sürdürmüştür.

Uzaktan eğitim yöntemi Yükseköğretim Kurumlarının bazı fakültelerinde ve bölümlerinde önemli bir sorun yaşanmaksızın uygulanabilirken, bazılarında birtakım sorunların yaşanmasına neden olmuştur (Can, 2020; Telli Yamamoto ve Altun, 2020). Sorun yaşanan fakültelerden birisi de eğitim fakültesidir. Eğitim fakültesindeki derslerden özellikle, laboratuvar çalışmaları, okul deneyimi, staj vb. gibi uygulamalı derslerin ilk kez uzaktan eğitim süreciyle verilmesi öğrencilerde belirsizlik yaratmıştır. Ayrıca uygulamalı derslerdeki sorumlulukların nasıl yerine getirileceği konusunda bir netliğin olmaması da öğrencilerde kaygı yaşanmasına neden olmuştur (Meydan, 2014). Bu durum uygulamalı derslere uyum sürecini güçleştirmiştir. Konuyla ilgili alanyazında öğretmen adaylarının özellikle uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile yapılmasının yararlı olmayacağı düşüncesine sahip oldukları görülmüştür (Altun-Ekiz, 2020; Eti ve Karaduman, 2020; Karatepe, Küçükgençay ve Peker, 2020). Eğitim fakültesinde güçlük yaşanan programlardan biri de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalıdır. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalında kuramsal bilgilerin ağırlıklı olduğu dersler bulunmakla birlikte, uygulamalı dersler de bulunmaktadır. Bu derslerden biri de Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması (BPDU) dersidir. Pandemi sürecinde BPDU dersinin uzaktan eğitim yöntemiyle sürdürülmesinde bazı zorluklar yaşanmıştır (Yüksel Şahin, 2021).

Türkiye'de BPDU dersi Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Anabilim Dalı dördüncü sınıf müfredatında (yedinci veya sekizinci dönem) yer almaktadır. BPDU dersi, psikolojik danışman adaylarının lisans eğitimi boyunca aldıkları teorik bilgileri uygulamaya geçirme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca BPDU dersi psikolojik danışma becerilerini kazanmalarına yardımcı olarak, onların verecekleri hizmeti profesyonel bir şekilde yapabilmelerini katkı sağlamaktadır (Atik, 2017; Erkan Atik, Arıcı ve Ergene, 2014). Öğrenciler mesleklerini profesyonel bir şekilde yapabilmek için de eğitim esnasında psikolojik danışma uygulamalarını gerçekleştirmektedir.

Psikolojik danışman adayının mesleki beceri ve yetkinliğinin artmasına katkı sunan bir başka önemli süreç de psikolojik danışman adayının süpervizyon sürecinden geçmesidir. Süpervizyon, meslekte daha deneyimli olan bir uzman koordinatörlüğünde mesleğe yeni başlayacak olan psikolojik danışman adayının çalışmalarının değerlendirildiği ve verilen geri bildirimlerle psikolojik danışman adayının mesleki gelişimini amaçlayan bir süreç olarak tanımlanabilir (Bernard ve Goodyear, 2019). Milne (2018) ise süpervizyonu, alanında yetkin olan uzmanların, mesleğe yeni başlayacak psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerini geliştirmek amacıyla, yaptıkları psikolojik danışma uygulamalarına yönelik verdiği geribildirimlerin tümü şeklinde tanımlamaktadır. Psikolojik danışman adayları yürüttüğü BPDU'na ilişkin eksikliklerini süpervizyon süreci sayesinde fark edebilmektedir. Bu farkındalık da psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma becerilerini geliştirmelerine katkı sunmaktadır (Bradley ve Ladany, 2001; Horrocks ve Smaby, 2006; Özyürek, 2009). Bu nedenle süpervizyon psikolojik danışman eğitiminde büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca alanyazında yapılan çalışmalarda etkili ve yetkin psikolojik danışmanların yetişmesi için süpervizyon uygulamasına ayrı bir önemin verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Aladağ, 2014; Mora, Nevid ve Chaplin, 2008; Meydan ve Özyiğit-Koçyiğit, 2016). Sonuç olarak denilebilir ki; BPDU dersi ve ders sürecinde verilen süpervizyon psikolojik danışmanın mesleğini profesyonel bir şekilde yapabilmesinde ve psikolojik danışma sürecinde karşılaşılabileceği zorluklarla baş

edebilmek becerilerini kazanmasında önemlidir (Erkan-Atik, Arıcı ve Ergene, 2014, Meydan, 2014).

Covid-19 pandemi dönemi; hem yardım hizmeti almayı hem de yardım hizmeti vermeyi düşünen kişilerin yeni deneyimler elde etmesini zorunlu kılmıştır. Çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti ise bu deneyimlerden biridir. Pandemi döneminde psikolojik danışman adayları psikolojik danışma sürecini çevrimiçi ortamda yürütmek zorunda kalmıştır (Tian vd., 2020). Çevrimiçi psikolojik danışma, yüz yüze psikolojik danışma hizmetinin çeşitli nedenlerle yapılamadığı durumlarda internet ortamında sesli veya görüntülü iletişime olanak tanıyan çeşitli teknolojik araçlar kullanılarak yapılmasıdır. Dolayısıyla çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti Covid-19 pandemisinden önce de yapılan hizmetlerden biridir (Buyruk Genç, Amanvermez, Zeren ve Erus, 2019; Hooley, Hutchinson ve Neary, 2015; Richards ve Vigano, 2012). Çevrimiçi psikolojik danışma hizmeti teknolojinin gelişmesi ile birlikte psikolojik danışma hizmetinin uygulandığı alternatif ortamlardan biridir. Her geçen gün çevrimiçi psikolojik danışma hizmetiyle ilgili yapılan çalışmalar çevrimiçi psikolojik danışma hizmetinin en az yüz yüze psikolojik danışma kadar etkili bir yardım süreci olduğunu göstermektedir (Barack, Hen, Boniel-Nissim, Shapira, 2008; Cook ve Doyle, 2002; Zeren, 2014).

Yukarıda vurgulandığı gibi psikolojik danışma hizmetini yürütecek yetenekli ve mesleki becerilerle donatılmış psikolojik danışmanların yetişmesi için psikolojik danışma uygulaması yapılması oldukça önemlidir. Psikolojik danışman adayları, yaptıkları bu uygulamalardaki hatalarını ve eksiklerini kendilerine verilen süpervizyon sayesinde gidermektedirler. Dolayısıyla BPDU dersini alan psikolojik danışman adaylarının ders sürecinden ne kadar yararlandığı verilen süpervizyonun niteliğine bağlıdır (Leibert ve Archer, 2006). Konuyla ilgili alanyazında yapılan araştırmalarda süpervizyon sürecinin psikolojik danışman adaylarının mesleki gelişim açısından güçlendirici ve geliştirici bir faktör olduğu görülmüştür (Atik, 2017; Siviş-Çetinkaya ve Kararımak, 2012; Zeren ve Bulut, 2018). Psikolojik danışman adayları pandemi öncesinde uygulama deneyimlerini ve süpervizyon süreçlerini sadece yüz yüze gerçekleştirirken, pandemiyle birlikte tüm derslerin çevrimiçi ortamda yürütülmesi uygulama deneyiminin ve süpervizyon sürecinin de çevrimiçi ortamda yapılmasını zorunlu kılmıştır. Pandemi dönemindeki bu zorunluluk psikolojik danışman adayları için zor koşullar altında dahi olsa, onların psikolojik danışma yapabilme ve yaptıkları psikolojik danışma uygulamasına ilişkin süpervizyon sürecinden geçerek mesleki anlamda daha donanımlı bir şekilde iş hayatına atılma fırsatı sunmuştur (Erus ve Zeren, 2020). Ayrıca çevrimiçi ortamda yürütülen BPDU dersi süpervizyon sürecinin, psikolojik danışman adaylarının birden fazla yolla (email, telefon, çevrimiçi görüşme vb.) geribildirim alması, zaman açısından esneklik ve kolaylık sağlaması, süpervizöre danışmak için ders saatinin beklenmek zorunda kalınmaması gibi çeşitli avantajları bulunmaktadır (Buyruk Genç, Amanvermez, Zeren, Erus, 2019). Tüm bu nedenlerden dolayı hem çevrimiçi hem de yüz yüze yürütülen süpervizyon sürecinin verimli bir şekilde geçirilmesi psikolojik danışman adayları için kritik bir öneme sahiptir.

BPDU dersinde yürütülen süpervizyon sürecini etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunlar süpervizörün tutumu, süpervizyon süreci ve psikolojik danışman adayının dersin gerekliliklerini yerine getirmesi olmak üzere üç temel faktörden oluşmaktadır. Her bir süpervizörün kendine özgü tutumu vardır; ancak süpervizörün destekleyici tutumunun ön planda olmasının psikolojik danışman adaylarının deneyimlerini ve becerilerini artırma açısından oldukça yararlı olduğu belirtilmektedir (Aladağ, Bektaş, Cihangir Çankaya, Özeke Kocabaş ve Yaka, 2011). Bu kapsamda süpervizörün psikolojik danışman adayına karşı olan tutumu temel terapötik koşullar olarak adlandırılan empati, koşulsuz kabul ve saygıya bağlı olarak biçimlenmelidir (Bernard ve Goodyear, 2019). Ayrıca süpervizörün üzerine düşen sorumlulukları arasında psikolojik danışman adayının yaptığı psikolojik danışma oturumuna geribildirim vermesi de yer almaktadır. Geribildirim sürecinde süpervizörün tutumu süpervizyon alan psikolojik danışman adayının göstermiş olduğu performansa dayalı olmalıdır. Performansa dayalı bir geribildirim süreci psikolojik danışman adayının gelişimine daha çok

katkı sunmaktadır (Borders ve Brown, 2005). Ayrıca bu olumlu tutum, süpervizör ile süpervizyon alan psikolojik danışman adayları arasındaki ilişkinin ve sürecin niteliğini de artırmaktadır. Etkili bir geribildirim sürecinin gerçekleşmesi psikolojik danışman adayının kendine olan güvenini de artırır. Yapılan bir çalışmada süpervizörün tutumu ile psikolojik danışman adayının aldığı süpervizyon sürecinden memnun kalma durumunun, süpervizyon sürecinin etkililiği açısından önemli olduğu görülmüştür (Fernando ve Hulse-Killacky, 2005).

BPDU dersinde deneyimlenen süpervizyon sürecini etkileyen bir diğer önemli faktör ise psikolojik danışman adayının dersin gerekliliklerini yerine getirmesidir. Psikolojik danışman adayının ders kapsamında yerine getirmesi gereken sorumlulukların başında psikolojik danışma oturumlarını zamanında yapması yer almaktadır. Oturumların zamanında yapılması BPDU dersinin amacına ulaşabilmesini, ayrıca süpervizörün ve süpervizyon alan psikolojik danışman adayının eş güdümlü bir şekilde çalışmasını sağlamaktadır (Conn, Roberts ve Powell, 2009). Bireyle psikolojik danışma oturumlarının çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmesi psikolojik danışman adayının danışana kolaylıkla ulaşabilmesini sağlar. Ayrıca psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma oturumlarını zaman kısıtlaması olmadan yapabilmeleri, çevrimiçi psikolojik danışmanın bir diğer olumlu yönüdür (Haberstoh, Parr, Bradley, Morgan-Fleming ve Gee, 2008). Bununla birlikte hem psikolojik danışman adayları hem de süpervizörün sürece dahil olarak, karşılıklı işbirliği yapmasının süpervizyonun niteliğini arttırdığı belirtilmektedir (Fleming ve Steen, 2004).

Alanyazında süpervizyon sürecinde farklı yöntemlerin kullanıldığı belirtilmektedir. Süpervizyon yöntemlerinin seçimi kişi sayısına ve zamana bağlı olarak değişmekle birlikte, psikolojik danışman adayının süpervizyondan geçmesinin mesleki gelişim açısından önemli olduğu ifade edilmektedir (Barletta, 2007). Bireysel süpervizyonda bir süpervizör ve bir psikolojik danışman adayları bulunmaktadır. Grupla yapılan süpervizyonda ise bir süpervizör ve birden fazla psikolojik danışman adayları bulunmaktadır (Borders ve Brown, 2005). Süpervizyon yöntemlerinin birbirine göre zayıf ve güçlü yönleri vardır. Bireysel süpervizyon, birebir ilişkinin kurulmasını ve danışan gizliliğinin güvence altına alınmasını sağladığı için kullanışlıdır. Bunun yanı sıra grup süpervizyonu ise psikolojik danışman adaylarının birbirlerini gözlemleyip, birbirlerinin psikolojik danışma oturumlarına verilen geribildirimlerden yararlanmayı sağladığı için kullanışlıdır (Barletta, 2007). Bununla birlikte ekonomik olması nedeniyle eğilim daha çok grupla süpervizyon verilmesi şeklindedir (Nguyen, 2003). Brown (2012) ise grup süpervizyonun ve bireysel süpervizyonun bir arada kullanılmasının yararlı olduğunu belirtmektedir. İster bireysel ister grupla yapılan süpervizyon olsun, süpervizyon sürecinde psikolojik danışman adayının sürekli olarak süpervizörden güç alması ve süpervizöre bağımlı olmasının kendini geliştirmesi açısından bir risk oluşturduğunu unutmamak gerekmektedir (Borders ve Brown, 2005).

Akran süpervizyonu süpervizyon alan psikolojik danışman adayının süpervizöre ulaşamadığında kullanılabilir. Akran süpervizyonu psikolojik danışman adaylarının mesleki açıdan gelişmelerine katkıda bulunabilir. Akran süpervizyonu, mesleğe yeni başlayacak olan psikolojik danışman adaylarına psikolojik danışma süreci ile ilgili yaşadıkları kaygıların ortak olduğunu ve bu süreçte yalnız olmadıklarını görmelerini sağlamaktadır (Çoban, 2005).

Alanyazında kuramsal/kavramsal bilgi ve araştırmalar psikolojik danışman adaylarının mesleki açıdan donanımlı bir şekilde yetiştirilmesinin önemli bir husus olduğunu ortaya koymaktadır. Psikolojik danışman adaylarının tam donanımlı bir şekilde yetiştirilmesinin önemli süreçlerinden birisi psikolojik danışma uygulamalarının yapılmasıdır. Bununla birlikte, psikolojik danışma deneyimi yaşayan psikolojik danışman adaylarının eksikliklerini görerek kendilerini geliştirmelerinde süpervizyon sürecinin de son derece önemli olduğu görülmektedir.

COVID-19 pandemisi daha önce bir alternatif olarak görülen çevrimiçi psikolojik danışma hizmetini bir zorunluluk haline getirmiştir. Zorunlulukla uygulanmaya başlanan

çevrimiçi BPDU, çevrimiçi psikolojik danışma hizmetlerinin nasıl yürütülmesi gerektiğine ilişkin önemli eksikliklerin olduğunu göstermiştir (Cipolletta ve Damiano, 2018; Yazıcı, Altun, Tosun ve Özdemir, 2021) Dolayısıyla mevcut çalışma, bu dönemde çevrimiçi psikolojik danışma uygulaması yapan ve süpervizyon sürecinden geçen psikolojik danışman adaylarının süreçteki görüşlerinin ve deneyimlerinin belirlenmesine ışık tutması açısından önemli bir çalışma konumundadır. Araştırmadan elde edilen bulguların, çevrimiçi psikolojik danışma uygulamasının ve süpervizörlük sürecinin sağlıklı ve etkili bir şekilde gerçekleştirilmesine ve çevrimiçi psikolojik danışma uygulaması doğrultusunda verilecek süpervizörlük süreci için standartlar oluşturulmasına katkı sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca mevcut araştırma BPDU dersinde uzaktan eğitim yöntemiyle sunulan süpervizyon sürecinin etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamaya yönelik planlamaların yapılmasına da katkı sunabilecek niteliktedir.

## 2. Araştırmanın Amacı

Alanyazındaki çalışmalarda Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin ve süpervizyonun genellikle yüzyüze yapıldığı belirtilmektedir. Ancak son yıllarda COVID-19 salgınının da etkisiyle Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin ve süpervizyon sürecinin çevrimiçi ortamda yürütülmesi yoluna başvurulduğu görülmektedir. Çevrimiçi eğitimin artış göstermesinde, COVID-19 Pandemisi döneminde psikolojik danışman adaylarının BPDU dersini zorunlu olarak uzaktan eğitim yöntemiyle alması etkili olmuştur. Alanyazında da özellikle Türkiye’de çevrimiçi BPDU dersi konusunda yürütülen çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Yapılacak çalışmalar sayesinde psikolojik danışman adaylarının deneyimlerine dayalı olarak alandaki uygulamalar ortaya çıkarılacak, böylece BPDU’na yönelik etik ilke ve standartların oluşturulmasına katkı sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla psikolojik danışman adaylarının uzaktan eğitim yöntemiyle yürütülen BPDU dersine yönelik deneyimlerinin belirlenmesi çalışmanın birinci amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda BPDU dersi kapsamında dersin başarı ölçütü, verimliliği ve derste öğrencilerin sorumluluklarının belirlenmesi alt amaçlar olarak ele alınmıştır. Çalışmanın bir diğer amacı ise uzaktan eğitim yöntemiyle yürütülen süpervizyon sürecine ilişkin psikolojik danışman adaylarının deneyimlerinin ortaya çıkarılmasıdır.

## 3. Yöntem

### 3.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma, nitel araştırmalardan fenomenolojik araştırma deseninin betimleyici fenomenoloji alt türünde tasarlanmıştır. Fenomenolojik araştırma deseni, yaşanmış bir olguya ait bireyin deneyimini ortaya çıkarmayı amaçlayarak, ilk kaynaktan sübjektif bir bakış açısıyla olgunun ele alınmasını sağlar (Akturan ve Esen, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Mevcut araştırmada ele alınan deneyim psikolojik danışman adaylarının uzaktan eğitim yöntemiyle aldığı çevrimiçi BPDU dersidir.

### 3.2. Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen bir ölçüte göre katılımcıların belirlenmesidir (Ersoy, 2016). Ölçüt olarak; “BPDU’ni ve süpervizyon sürecini bir dönem boyunca çevrimiçi eğitim yoluyla almış olmak” belirlenmiştir. Bu kapsamda bir devlet üniversitesinde bir dönem boyunca BPDU dersini ve süpervizyon sürecini çevrimiçi eğitim yöntemiyle alan ve dersin yürütüldüğü her bir süpervizyon grubundan üçer psikolojik danışman adayı çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcılar, 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı güz döneminde eğitim gören lisans öğrencileri arasından seçilmiştir. Nitel araştırmalarda katılımcı sayısının 5-25 arasında değişebileceği belirtilmektedir (Creswell, 2007). Bu bilgi doğrultusunda mevcut çalışmaya 16 gönüllü öğrenci katılmıştır. Dolayısıyla bu sayı, mevcut araştırma için yeterli katılımcı sayısına ulaşıldığını göstermektedir. Nitel araştırmalarda etik ilkelere uymak daha çok önem arz etmektedir. Bu nedenle çalışmada katılımcıların kimliğinin gizli kalması için

her bir katılımcıya birer kod atanmaktadır (Miles ve Huberman, 2016). Mevcut çalışmada bu etik ilkeye uyulmuş olup, katılımcılara “Psikolojik Danışman Adayı”nı simgeleyen “D” kodu ve ardından katılımcı sırasını belirten sayılar verilmiştir. Sonuç olarak D1, D2 şeklinde kodlamalar ortaya çıkmıştır.

Tablo 1. Psikolojik danışman adaylarının demografik özellikleri

Atanan Kod	Cinsiyet	Danışan sayısı	Yapılan Psikolojik Danışma Türüne Göre Oturum Sayısı			Süpervizyon Sürecini Deneyimleme Durumları
			Yüz yüze	Çevrimiçi	Toplam	
D1	Kadın	1	1	9	10	Deneyimledi
D2	Erkek	1	-	10	10	Deneyimledi
D3	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi
D4	Kadın	1	2	8	10	Deneyimledi
D5	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi
D6	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi
D7	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi
D8	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi
D9	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi
D10	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi
D11	Kadın	1	9	1	10	Deneyimledi
D12	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi
D13	Erkek	1	-	12	12	Deneyimledi
D14	Kadın	1	3	7	10	Deneyimledi
D15	Kadın	1	-	11	11	Deneyimledi
D16	Kadın	1	-	10	10	Deneyimledi

Tablo 1’e bakıldığında katılımcıların ikisi erkek, 14’ü kadın olmak üzere toplam 16 psikolojik danışman adayından oluştuğu görülmektedir. Katılımcıların tümü tek bir danışan ile psikolojik danışma sürecini gerçekleştirmiştir. Psikolojik danışma sürecini katılımcıların on dördü 10 oturumda, biri 11 oturumda ve biri de 12 oturumda tamamlamıştır. Katılımcılardan dördü hem yüz yüze hem de çevrimiçi psikolojik danışma sürecini deneyimlerken, 12’si ise sadece çevrimiçi psikolojik danışma sürecini deneyimlemiştir. Ayrıca katılımcıların tümünün çevrimiçi süpervizyon sürecini deneyimledikleri belirlenmiştir.

### 3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Fenomenolojik araştırmalarda görüşme sıklıkla kullanılan bir veri toplama tekniğidir. Araştırma verileri nitel veri toplama yöntemlerinden odak grup görüşmesi yöntemiyle elde edilmiştir. Odak grup görüşmesi, katılımcılar arasında etkileşimi artırdığı için verilerin derinlemesine elde edilmesini sağlaması açısından sıklıkla kullanılan bir tekniktir (Ersoy, 2016). Görüşme esnasında veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilebilir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği araştırmacıya görüşme esnasında çalışmanın amacı doğrultusunda ihtiyaç duyulduğunda ek sorular sorabilmeyi sağlar (Creswell, 2007). Bu nedenle mevcut araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunun ilk bölümünde katılımcıların cinsiyeti, BPDU’nu çevrimiçi gerçekleştirip gerçekleştirmediği, kaç danışanla kaç tane oturum gerçekleştirdiği gibi sorular bulunmaktadır. Formun ikinci kısmında ise BPDU dersini ve süpervizyonu uzaktan eğitim yöntemiyle almasına yönelik sorular yer almaktadır. (1. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin kapsamından söz eder misiniz? 2. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinde süpervizyon sürecini anlatır mısınız? 3. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersi yaşantınızın psikolojik danışman olarak gelişiminizi nasıl etkilediğini/etkileyeceğini düşünüyorsunuz? 4. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin uzaktan eğitim yoluyla okutulması konusundaki deneyimleriniz nelerdir? 5. Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin uzaktan eğitim yoluyla yürütülmesi sürecinde ne gibi zorluklar yaşadınız? 6. Bireyle psikolojik danışma becerilerinizin yeterli düzeyde gelişmesi için dersin içeriği, işleyişi, öğretim elemanın yaklaşımları vb. konusunda beklentileriniz nelerdir?) bulunmaktadır.

Odak grup görüşmesi gerçekleştirilirken katılımcılardan gerekli izinler alınarak, görüşmenin ses kaydına alınması sağlanmıştır. Odak grup görüşmesi katılımcı sayısının fazla olması nedeniyle araştırmacı tarafından iki oturumda gerçekleştirilmiştir. Birinci oturuma 9 katılımcı katılmış ve oturum 98 dakika; ikinci oturuma 7 kişi katılmış ve oturum 95 dakika sürmüştür. Araştırma verilerinin analizi içerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi, katılımcıların ifadelerinin deşifre edilerek, temalara, kategorilere ve kodlara göre gruplandırılarak, analiz edilmesi ve tanımlanmasını kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Mevcut araştırmada veriler öncelikle deşifre edilmiştir. Deşifre edilen oturumlar içerik analizi yöntemiyle ve ilgili alanyazındaki bilgiler ışığında analize tabii tutulmuştur. İçerik analizinde araştırmacı kendi öznel yargılarını sürece dâhil etmemeye çalışarak, verilerin gerçeklikten uzaklaşmasını önlemeye yönelik tedbirler alarak süreci yürütür. Son aşama ise araştırmacı temalar ve kodlar oluşturur (Smith, Flowera ve Larkin, 2009). Mevcut araştırmada da burada bahsedilen içerik analizi süreci birebir takip edilmiştir.

### 3.4. Çalışmanın İnanırcılığı ve Tutarlılığı

Nitel araştırmalarda çalışmaların inanırcılığının ve tutarlılığının artırılmasının farklı yolları bulunmaktadır. Nitel araştırmalarda inanırcılık katılımcıların deneyimlerinin nesnel bir şekilde sunulmasını içermektedir (Sinkovics, Penz ve Ghauri 2008). Bir diğer ifadeyle inanırcılık, okuyucuya katılımcı deneyimlerinin ne derece doğru aktarıldığını gösterir (Thomas ve Magilvy 2011). Nitel araştırmalarda inanırcılık için birden fazla yol kullanılmaktadır. İnanırcılığı artırmanın bir yolu, veriler toplanırken ses kaydına alınıp, veri analizinde ses kaydının deşifre edilmesidir (Ersoy, 2016). Mevcut araştırmada bu süreç araştırmacılar tarafından ses kaydına alınarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bu kayıt deşifre edilmiş ve deşifrenin sonunda elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İnanırcılığı sağlamanın bir diğer yolu çeşitlemedir. Patton'ın (2014) ifade ettiği çeşitleme türlerinden (yöntemde çeşitleme, kaynakların çeşitlenmesi, analizci çeşitlenmesi, kuram çeşitlenmesi) analizci çeşitlenmesi kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmacılar ayrı ayrı kodlamalar yapmıştır. Kodlamalar araştırmacılar tarafından kontrol edilmiş ve benzer kodlamalardan ortak bir kodlama elde edilmiştir.

Nitel araştırmalarda inanırcılıkla birlikte önemli olan hususlardan biri de araştırmaların tutarlılığıdır. Nitel çalışmalarda tutarlılığı artırma yollarından biri kodlayıcılar arası tutarlılığa başvurmaktır (Creswell, 2007). Kodlayıcılar arası tutarlık için elde edilen deşifreler alanda konuyla ilgili çalışmaları olan en az iki uzmana gönderilir. Uzmanlardan deşifrelere bağlı kalarak temalar veya kategoriler oluşturmaları istenir. Her bir uzmandan gelen temalar veya kategoriler birbiriyle ve yazarın analiziyle karşılaştırılır. Elde edilen benzer temalar veya kategoriler ortak temalar veya kategoriler altında yazılarak kuramsal temele uygun veriler elde edilmiş olur (Guest, MacQueen ve Namey, 2012). Mevcut çalışmada da uzman görüşüne başvurulmuş ve alanda çalışan iki uzmana deşifreler gönderilerek, deşifreleri analiz etmeleri istenmiştir. Uzmanlardan gelen içerik analizleri birbiriyle ve araştırmacının analiziyle benzerlik açısından karşılaştırılmıştır. Benzer temalar veya kategoriler doğrudan, benzer olmayanlar ise en yakın olan temalara veya kategorilere dâhil edilmiştir.

### 3.5. Nitel Araştırmalarda Etik Kurallar

Araştırmaya başlamadan önce Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan E-93803232-622.02-25476, 01.03.2021-E.25476 sayılı ve 68282350/2018/G04 numaralı karar ile izin alınmıştır. Bununla birlikte Helsinki Bildirgesi'nde yer alan araştırmalarda uyulması gereken etik kurallara uyulmuştur. Ayrıca her bir katılımcıya kod atanarak, kimlik bilgileri korunmaya çalışılmıştır. Her bir katılımcıya çalışmanın amacı net bir şekilde ifade edilmiş ve istedikleri anda çalışmadan ayrılacakları belirtilmiş ve katılımcılardan "gönüllü katılımcı onam"ı alınmıştır.

## 4. Bulgular

Bu bölümde BPDU dersinin çevrimiçi yöntemle yürütülmesine yönelik psikolojik danışman adaylarının deneyimlerine ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öğrencilere ilk olarak BPDU dersi kapsamında dersin gereklilikleri, dersin başarı ölçütü ve dersin verimliliğine yönelik sorular sorulmuştur.

#### 4.1. BPDU Dersinin Kapsamına (Dersin Gereklilikleri, Başarı Ölçütü ve Dersin Verimliliğine) Yönelik Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerden BPDU dersinin gereklilikleri, başarı ölçütü ve dersin verimliliği konusunda elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. BPDU dersinin kapsamına yönelik deneyimler

Tema	Alt tema	f
Dersin gereklilikleri	Kuramların teorik sunumu (Bireysel/grupla sunum)	16
	Uygulama (deşifre/oturum özeti sunumu)	16
Başarı ölçütü	Ara sınav (sunumlar)	16
	Dönem sonu sınavı (oturum değerlendirmeleri)	16
Dersin verimliliği	Verimsizdi (teorik konuların anlatımı-geribildirimlerin düzensiz olması-ders süresinin sağlıklı planlanamaması açısından)	16
	Verimliydi (süpervizyon süreci)	10

Tablo 2’ye bakıldığında BPDU dersinin gereklilikleri temasının öğrenci deneyimlerinin, kuramların teorik sunumlarla anlatılması ve psikolojik danışma oturumlarının uygulanması alt temalarında toplandığı belirlenmiştir. Teorik sunumların bireysel veya grupla anlatımı içerdiği, psikolojik danışma oturumlarının dersin sorumlu hocasına deşifre veya özet şeklinde sunulduğu saptanmıştır. Özet şeklinde sunum yapan psikolojik danışman adayının deneyimine D1’in *“Psikolojik danışma oturumlarında yaşananları anlatma biçiminde özeti paylaştık. Hocamız paylaşılan bu oturum ile ilgili yüzeysel yorumlara dayalı geribildirim verdi.”* ifadesi örnek gösterilebilir. Deşifre yapan psikolojik danışman adaylarının derslerde nasıl sunum yaptıklarına ilişkin deneyimlerine ise D10’un *“Her hafta düzenli bir şekilde deşifrelerimizi gönderdik. Düzenli olarak oturum sunumlarımızı yaptık. Ayrıca her hafta bir veya iki kişi de üzerine aldığı kuramla ilgili bilgileri paylaştı.”* ifadesi örnek verilebilir. Öğrencilerin dersin gerekliliklerini yerine getirme durumlarına göre bir ara sınav ve bir dönem sonu sınavı ile değerlendirilerek, başarılı olup olmadıkları belirlenmiştir. Dersin başarı ölçütü temasına yönelik katılımcı görüşlerine D14’ün *“Değerlendirme kriterleri açık ve netti. Ara sınav notunu derste sunduğumuz teorik sunumlar; dönem sonu sınav notunu ise psikolojik danışma oturumlarımızdan aldık.”* ifadesi örnek verilebilir. Son olarak ders kapsamında dersin verimliliğine yönelik psikolojik danışman adaylarının deneyimleri elde edilmiştir. Öğrencilerin neredeyse tamamına yakını teorik sunumların (kuram-yöntem ve teknikler) verimsiz geçtiğini belirtmiştir. Ayrıca derste hangi hafta, hangi öğrencilerin sunumlarını yapacağını planlanmamış olmasının verimsiz geçmesinde önemli bir etken olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte süpervizörden çeşitli nedenlerle düzenli geribildirim alınmamasının dersten alınan verimi düşürdüğünün belirtilmesi önemli bir bulgudur. Örneğin, katılımcı D14’ün *“Her hafta ilk önce sunumlarla (konu anlatımı) başlıyorduk. Ardından kalan sürede o derste olanlar psikolojik danışma oturumlarını paylaşıyordu. Bu nedenle kişi başına 5-10 dakika düşüyordu; çünkü konu anlatımından sonra geriye az bir zaman kalıyordu. Ayrıca bazen bir arkadaşımızın oturumu çok uzun sürebiliyordu. Dolayısıyla herkes oturumlarını paylaşamıyordu. Bu durum dönem sonuna doğru yoğunlaştı, geri bildirim alamamaya başladık.”* ifadesi derste teorik sunumların yapılmasına ve psikolojik danışma oturumlarının paylaşılmasına ve süpervizyon sürecine yeterli sürenin ayrılmadığına örnek olarak gösterilebilir.

#### 4.2. BPDU Dersi Süpervizyon Sürecine Yönelik Elde Edilen Bulgular

Öğrencilerin BPDU dersinin geribildirim sürecinin nasıl işlediğine yönelik deneyimlerini içeren tema ve alt temalar Tablo 3’te sunulmuştur.



Tablo 3. BPDU dersinin süpervizyon sürecine yönelik deneyimler

Tema	Alt tema	f
Süpervizyon yöntemi	Bireysel süpervizyon	9
	Grup süpervizyonu	16
	Akran süpervizyonu	4
	Psikolojik Danışma Kuramına Dayalı (kuram temelli)	6
Süpervizyon modeli	Yönlendirme yapmayan(yüzeysel değerlendirme)	3
	Gelişimsel (alternatif tepki içerikli)	10
	Otoriter (yönlendirici)	8
	Özetleme	3
	Deşifre (birebir yazma)	6
Süpervizyon teknikleri	Deşifre (birebir + alternatif tepki içerikli)	10
	Süpervizörün yaşantı-deneyim paylaşımı (anektod)	3
	Süreç/Vak'a paylaşımı	4
	Rol oynama	6
Süpervizyon odağı	Teknik	4
	Beceri	10
Süpervizyonda kullanılan materyal	Deşifre (alternatif tepki içerikli deşifre)	10
	Özet ve Rapor (psikolojik danışman adayının kendi anlatımıyla)	6
	Mail	2
Süpervizyonda kullanılan yol	Sosyal medya-Telefonla iletişim	4
	Çevrimiçi (senkron) ders	5
	Alternatif tepki içerikli süpervizyon	7
	Geliştirici süpervizyon	8
Süpervizyon süreci	Yüzeysel yönlendirme yapmayan süpervizyon	7
	Süpervizyon süresinin çok kısa olması nedeniyle etkisiz olması	9
Süpervizyon içeriği	Terapötik becerileri vurgulayan süpervizyon	5
	Kullanılan kuramı vurgulayan süpervizyon	3
	Kullanılan tekniği vurgulayan süpervizyon	6

Tablo 3'e bakıldığında katılımcıların süpervizyon sürecindeki deneyimlerinin yöntem, model, kullanılan teknik, süpervizörün odak noktası, süpervizyonda kullanılan materyal ve yol, süpervizyon süreci ve içerik temalarında toplandığı belirlenmiştir. Katılımcıların bireysel, grup veya akran süpervizyonu yöntemlerinden en az bir tanesinin sürecini yaşadığı belirlenmiştir. Ayrıca katılımcıların tümü grup süpervizyonu deneyimini yaşamıştır.

Süpervizörün benimsediği modellerin ise psikolojik danışma kuramlarına dayalı yürütülen, yönlendirme yapmayan (sadece oturumların yüzeysel değerlendirmesi), gelişimsel (oturumlarda alternatif tepkilerin belirtilmesi ve psikolojik danışman adayının teşvik edilmesi) ve otoriter-yönlendirici (danışanın nasıl ilerlemesi gerektiğinin sistemli bir şekilde planlanması) alt temalarında toplandığı belirlenmiştir.

Süpervizyon tekniklerinin psikolojik danışma oturumunun psikolojik danışman aday tarafından sözlü olarak özetlenmesi (özetleme), deşifre ile sunumu (birebir deşifre veya alternatif tepki içerikli deşifre) ve süpervizörün yaşantı/deneyim paylaşımı (anektod paylaşım), vak'a paylaşımı ve rol oynama alt temalarında toplandığı belirlenmiştir. Süpervizörün kullandığı süpervizyon modellerinde süpervizyon odağının ise teknik (oturumda kullanılan ve kullanılması gereken psikolojik danışma teknikleri) ve beceriler (oturumda kullanılan ve kullanılması gereken psikolojik danışma becerileri) alt temalarında toplandığı görülmüştür.

Süpervizyonda kullanılan materyallere bakıldığında ise deşifre (alternatif tepki içerikli), özet (deşifreden kısa, yorum yapmadan) ve özet şeklinde raporun (psikolojik danışman adayının kendi cümleleriyle) kullanıldığı belirlenmiştir. Süpervizyonda kullanılan yolun mail, sosyal

medya/telefonla iletişim kurma ve çevrimiçi (senkron) ders olduğu saptanmıştır. Süpervizyon süreci temasının, sunulan süpervizyonun niteliği açısından ele alındığı belirlenmiştir.

Süpervizyon süreci temasında alternatif tepki içerikli süpervizyon, geliştirici süpervizyon, yüzeysel yönlendirme yapmayan süpervizyon başlıklarının ortaya çıktığı görülmüştür. Ayrıca süpervizyon içeriği temasının ise kullanılan kurama, tekniğe ve terapötük beceriye dayalı alt temalarından oluştuğu belirlenmiştir. Katılımcı D2'nin "*Geribildirimleri Sakai üzerinden aldım, geribildirimler alternatif tepki içerikli ve psikolojik danışmada kullanılabilecek becerilere yönelikti. Bu nedenle geribildirimler oldukça geliştiriciydi.*" ve katılımcı D7'nin "*Aldığım geribildirimler daha çok terapötik becerilere yönelik geribildirimlerdi. Danışanın ifadesine daha doğru alternatif psikolojik danışman tepkisi nasıl olabileceğine yönelik geribildirimlerdi. Hocamız uygun olmayan veya etkili olmayan psikolojik danışman tepkilerinde de bizlere geribildirim veriyordu*" ifadeleri elde edilen olumlu görüşlere örnek gösterilebilir. Katılımcı D3'ün "*Derste uygulamada deneyim edindim ancak teknikler konusunda geribildirimlerin etkisiz olduğunu söyleyebilirim. Bu nedenle ben kendi oturumumu anlatıp çıkıyordum dersten, herkes kendi oturumunu şöyle oldu, şöyle anlattı gibi paylaşıyordu, danışman tepkileri üzerinde durulmuyordu. Böyle olduğu için geribildirimler de etkisiz kalıyordu ve işlevsel olmuyordu.*" ifadesi ise süpervizyon sürecine yönelik olumsuz temaya örnek gösterilebilir. Katılımcı D1'in "*Geribildirimler çok etkili olmadı, çünkü ben danışanda fark etmediğim şeyleri hocamız fark eder, ona göre bir geribildirim verir diye düşünüyordum, çünkü bu süreçte daha yeniyiz. Bazı şeyleri gözden kaçırabiliyoruz.*" ifadesi yüzeysel geribildirimlerin psikolojik danışman adayları için nitelikli olmadığını, geribildirimlerin psikolojik danışman adayının gelişimi için etkisiz kaldığını ortaya koyan örnek ifade olarak ele alınabilir.

#### 4.3. BPDU Dersinin Çevrimiçi Yöntemle Yürütülmesine Yönelik Elde Edilen Bulgular

BPDU dersinin çevrimiçi yöntemle yürütülmesiyle ilgili güçlü ve zayıf yönleri ortaya koyan psikolojik danışman adaylarının deneyimleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. BPDU dersinin çevrimiçi yöntemle yürütülmesiyle ilgili deneyimler

Tema	Alt tema	f
BPDU dersinin çevrimiçi yürütülmesinin güçlü yönleri	Önyarguların azalması	2
	Esnek ve ekonomik olma	13
	Terapötik işbirliği	8
	İletişim kolaylığı	6
	Tekrar izleme	9
BPDU dersinin çevrimiçi yürütülmesinin zayıf yönleri	Akışın plansız olması	10
	Ders süresinin yetersizliği	11
	Sürenin eşit olmaması	5
	Teorik sunumların fazlalığı	11
	Teknolojik aksaklıklar	12
	Öğrenci sayısının fazlalığı	6
	Geribildirimün düzensizliği	5

Tablo 4'e bakıldığında psikolojik danışman adaylarının BPDU dersinin çevrimiçi ortamda yürütülmesine yönelik deneyimlerinin güçlü ve zayıf yönler olmak üzere iki tema altında toplandığı belirlenmiştir. BPDU dersinin çevrimiçi yürütülmesine ilişkin güçlü yönler temasının; çevrimiçi yürütülmesine ilişkin önyargının azalması, ulaşım, zaman açısından esnek ve ekonomik olması ve süpervizörle terapötik işbirliğinin kolaylıkla kurulması ve süpervizörle iletişim kurmanın yüz yüze eğitim sürecine göre kolay olması, derslerin tekrar izlenebilir olması alt temalarında toplandığı belirlenmiştir. Katılımcı D7'nin "*Ohumlu yönü olarak derslerin kayıt altına alınması ve özellikle oturumlarda geribildirimlerin verilmesi yararlı oldu. Ayrıca kendi danışanımın paylaştığı bir olaya benzer bir olay olduğu zaman, bu iki olay arasında bağlantı kurup, hemen nasıl tepki verebilirim diye odaklanıp, uygun tepkiyi kendim*

bulabiliyordum. Yüz yüze eğitimde böyle bir imkân yoktu. Bu konuda benim işime yaradığını düşünüyorum.” ifadesi güçlü yönler için örnek olarak gösterilebilir.

BPDU dersinin çevrimiçi ortamda yürütülmesine dair zayıf yönlerin ise ders süresinin yetersiz olması, süpervizyonda her bir psikolojik danışman adayına düşen sürenin eşit olmaması veya yetersiz olması, teorik sunumlara gereğinden fazla sürenin ayrılması, internet kesintisi, her bir süpervizöre düşen psikolojik danışman aday sayısının fazla olması, psikolojik danışma oturumlarına yönelik geribildirimlerin düzensiz olması alt temalarından oluştuğu belirlenmiştir. Katılımcı D1’in “Derste öğrencilere ayrılan sürede planlı değildi, kimisi uzun kimisi kısa oldu” D5’in “Dersin işlenişi ile ilgili düzenli bir süreç yoktu. Biz deşifreyi yapıyorduk, süpervizör bir sonraki hafta geribildirimde bulunuyordu ve bizim bu düzeltilmiş halini tekrar yazmamız isteniyordu. Bu da aynı işi iki defa yapmak gibi oluyordu, bu nedenle verimli bir uygulama değildi. Ayrıca çok büyük zaman kaybı oluyordu. Bir diğer olumsuzluk ise internet bağlantısının kesilmesi, süpervizörle kurulan ilişkinin bozulmasına neden oluyordu. Böyle olunca da diğer oturumun süresi daha uzun sürüyordu” ifadeleri BPDU dersinin çevrimiçi yürütülmesinin zayıf yönlerine örnek gösterilebilir.

#### 4.4. BPDU Dersinin Psikolojik Danışman Adaylarının Gelişimlerine Olan Katkılarına Yönelik Elde Edilen Bulgular

BPDU dersinin psikolojik danışman adaylarının gelişimlerine olan katkısına yönelik elde edilen bulgular Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. BPDU dersinin psikolojik danışman adaylarının gelişimlerine olan katkısına yönelik görüşleri

Tema	Alt tema	f
Mesleki gelişim	Mesleki aidiyet	2
	Mesleki yeterlilik	12
	Etkili psikolojik danışma uygulaması	8
	Özgüven	12

Tablo 5’e bakıldığında katılımcıların BPDU dersi kapsamında edindikleri deneyimin onların mesleki gelişimlerine katkı sunduğu belirlenmiştir. Mesleki gelişim açısından mesleki aidiyet, mesleki yeterlilik, etkili psikolojik danışma hizmeti sunma, mesleği özgüvenli bir şekilde yürütme alt temalarından oluştuğu görülmüştür. Katılımcı D8’in ifadesi “Kendimle ilgili eksik veya güçlü yanlarımı daha iyi görmemi sağladı. Çevrimiçi yaptığım için video kaydı alıyordum, deşifre ederken kendi beden hareketlerimi jest ve mimiklerimi izleme şansım oldu. Bu benim gelişmem için çok yardımcı oldu. Bakışlarımı kaçırduğımı, sağa sola baktığımı, bazen dudağımı bile ısırduğımı fark ettim.” BPDU dersinin psikolojik danışman adaylarına olan katkısını özetleyen bir ifade olarak örnek gösterilebilir.

#### 4.5. BPDU Dersinden Psikolojik Danışman Adaylarının Beklentilerine Yönelik Elde Edilen Bulgular

BPDU dersinden psikolojik danışman adaylarının beklentilerine yönelik elde edilen deneyimleri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. BPDU dersiyle ilgili katılımcıların beklentileri

Tema	Alt tema	f
Ders içeriği ve işlenişi	Süre planlaması	3
	Standart değerlendirme kriterleri	3
	Çevrimiçi psikolojik danışma ilkeleri	2
	Kuramsal sunumlara yer verilmemesi	1
	Dönemin başında tekrarların olması	2
	Hazır bulunuşluluğun artırılması	1
	Standart geribildirim verme kriterleri	1
Süpervizyon süreci	Süpervizör yaşantısı	2
	Rol oynama tekniğinin kullanımı	1
	Somut geribildirim verilmesi	2
	Geliştirici geribildirim verilmesi	2
	Vaka sunumlarına yer verilmesi	1
	Genel değerlendirmenin yapılması	3

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların ders sürecine ilişkin beklentilerinin dersin içeriği ve işlenişi ile süpervizyon süreci olmak üzere başlıca iki tema altında toplandığı belirlenmiştir. Dersin içeriği ve işlenişi temasının, ders süresinin planlanmış olması, çevrimiçi psikolojik danışmaya dair bilgilendirmenin yapılması, standart geribildirim kriterlerinin olması, kuramsal teorik bilgilerin sunumuna yer verilmemesi, dönem başında teorik konuların tekrarlanarak öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerinin artırılması ve geribildirimlerin standart bir şekilde verilmesi alt temalarından oluştuğu görülmüştür.

Süpervizörlük sürecine yönelik öğrenci beklentilerinin temasının ise süpervizörün kendi mesleki deneyimine yönelik anektod paylaşımında bulunması/vaka sunumu, rol oynama tekniğinin kullanılması, somut geribildirimlerin verilmesi, yönlendirici ve geliştirici geribildirimlerde bulunulması, genel değerlendirmelerin yapılması alt temalarında toplandığı belirlenmiştir. Katılımcı D3'ün "*Yüz yüze olsun isterdim. Sunumların çok fazla dinlenilmediğini düşünüyorum. Bunun yerine danışma oturumlarının küçük küçük bazı bölümlerinin ele alınmasının daha yararlı olacağını düşünüyorum. İlke ve tekniklerinde gördüğümüz gibi her hafta bir tekniği hocamızdan dinlese daha etkili olurdu. Danışan danışman örneği şeklinde rol-play gibi yapmanın etkili olduğunu düşünüyorum. Bu şekilde hocalarımızın geribildirimleri daha etkili olabiliyor.*" ifadesi katılımcı beklentilerine örnek olarak verilebilir. Katılımcı D14'ün "*Öncelikle ilk görüşmenin nasıl yapılması gerektiği, genel olarak oturumların nasıl yürütülmesi gerektiği, sonlandırmanın nasıl olması gerektiğinin ilk derste aktarılmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Biz evet ilke ve teknikler dersini aldık, ama şimdi bunların hepsini unuttuk, çünkü geçmiş dönemlerde almıştık. Bu nedenle ilk derste tekrar kısa bir hatırlatmanın yapılmasının etkili olabileceğini düşünüyorum.*" ifadesi ise katılımcılar açısından uygulama dersinde teorik sunumlara yer verilmesinin yararlı olmadığını ortaya koyan bir deneyimin ifadesi olması açısından önemlidir.

## Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Mevcut araştırmanın amacı psikolojik danışman adaylarının uzaktan eğitim yöntemiyle aldığı BPDU dersi ve bu ders kapsamında aldığı süpervizyon sürecine yönelik deneyimlerinin belirlenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda ilk olarak BPDU dersinin kapsamına yönelik bilgiler elde edilmiştir. BPDU dersi kapsamında psikolojik danışman adaylarından derslerde teorik sunumlar yapması ve psikolojik danışma oturumlarını uygulaması ve derste oturumunu sunması olmak üzere iki temel görev beklendiği belirlenmiştir. Bu sonuç, psikolojik danışman adaylarının yüz yüze eğitimdekine benzer bir BPDU deneyimi yaşadığını, COVID-19 pandemi dönemi gibi doğal afetlerde dahi psikolojik danışman adaylarının BPDU dersi eğitimini alabilmelerini ortaya koyması açısından da önemlidir. Alanyazında da uygulama deneyiminin ve süpervizyon sürecinin önemi vurgulanarak, öğrencilerin profesyonel bir psikolojik danışman olarak mesleğe atılabilmeleri için psikolojik danışma uygulamasını deneyimlemesi ve

süpervizyon süreciyle birlikte eksikleri giderebilmesi gerektiği belirtilmektedir (Aladağ, 2014; Erkan-Atik, Arıcı ve Ergene, 2014; Milne, 2018). Bununla birlikte psikolojik danışman adaylarının yüzyüze psikolojik danışma uygulamasının yanı sıra çevrimiçi psikolojik danışma uygulamasını da deneyimlemelerinin onların, mesleğe daha donanımlı katılmalarına katkı sağladığı ifade edilmektedir (Amanvermez vd., 2020; Richards ve Vigano, 2012; Tian vd., 2014). Ayrıca elde edilen bulgular sonucunda BPDU dersinin gerekliliklerinin açık ve net olmasının, öğrencilerin kendi sorumluluklarını bilmelerini sağladığı, bu da öğrencilerin derse karşı daha ilgili olduklarını göstermektedir. Ayrıca bu farkındalığın psikolojik danışman adaylarının sorumlulukları yerine getirme konusunda daha özverili davranmalarını sağladığı görülmüştür. Dolayısıyla dönem başında öğrencilere bir dönem boyunca kendilerinden ne beklenildiğine dair bir yönergenin verilmesinin yararlı olabileceği görülmektedir. Bir diğer ifadeyle derste öğrenci sorumluluklarının standart kriterler çerçevesinde olması ve bunun ilk derste sunulmasının gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrenciler açısından BPDU dersinin çevrimiçi yürütülmesinin en güçlü yönünün çevrimiçi psikolojik danışma deneyimi kazanılması ve zaman açısından ekonomik olması ve psikolojik danışma uygulamasında esneklik sağlaması olduğu belirlenmiştir. Psikolojik danışman adaylarının çevrimiçi psikolojik danışma uygulamasının faydalanarak kendilerini mesleki açıdan daha iyi geliştirebileceği belirtilmektedir (Bastemur ve Bastemur, 2015; Donat Bacıoğlu ve Onat Kocabıyık, 2015; Hutchinson vd., 2015; Rees, Krabbe ve Monaghan, 2009; Tian vd., 2020). Ayrıca çevrimiçi psikolojik danışma hizmetinin pandemi döneminde zorunluluk nedeniyle kullanımı artmış ve yaygınlaşmıştır. Alanyazında bu konuyla ilgili yapılan çalışmalarda da çevrimiçi psikolojik danışmanın kolay erişilebilir olması, psikolojik danışma ortamı için fiziksel mekan rahatlığı sunması, zaman açısından esnek ve ekonomik olması gibi etmenlerin çevrimiçi psikolojik danışmanın yaygınlaşmasını sağladığı belirtilmektedir (Anderson, 2010; Erus ve Zeren, 2020; Maples ve Han, 2008; Suler, 2020; Villarreal-Davis, Sartor ve McLean, 2020). Diğer yandan teknolojik aksaklıklar, internetin kesilmesi, danışan gizliliğinin korunması gibi sıkıntılar süpervizyon sürecinde süpervizör ile psikolojik danışman adayı arasındaki ilişkiyi olumsuz etkileyen önemli unsurlar olarak ortaya çıkmıştır. Alanyazında da bu konuda bağlantı problemlerinin yaşanması, sürenin kısa olması vb. gibi benzer sonuçları ortaya koyan çalışmaların olduğu görülmektedir (Amanvermez vd., 2020; Koçyiğit Özyiğit ve Erkan Atik, 2021; Reese vd., 2009). Katılımcıların dersin verimliliğine yönelik deneyimleri çerçevesinde dersin verimsiz olmasına neden olan faktörler, teorik (kuram-yöntem ve teknikler) konu anlatımları, süpervizyonun her hafta düzenli bir şekilde alınamaması ve ders süresinin iyi planlanmamış olması başlıklarında toplanmıştır. Burada öğrencilerin tamamının teorik sunumlardan verim alamadıklarını belirtmesi oldukça dikkat çekici bir bulgudur. Bu sonuç öğrencilerin deneyim kazanmasını sağlayan uygulamalı derslerde teorik derslerin işlevsel olmadığını, uygulamaya daha çok ağırlık verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Psikolojik danışman adaylarının süpervizyon sürecinde aldıkları süpervizyonun hem bireysel hem de grup süpervizyonu şeklinde olmasının, mesleki eğitim açısından olumlu yönde katkısının olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç her iki süpervizyon türünün de BPDU dersi süpervizyon sürecinde kullanılması gerektiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra psikolojik danışman adaylarının gruptaki diğer psikolojik danışma oturumlarının değerlendirilmesine tanık olmalarını sağladığından, grup süpervizyonunun katılımcılara yaşantı zenginliği kazandırdığı vurgulanmıştır. Alanyazında yapılan bir çalışmada da grup süpervizyonun psikolojik danışman adayları için etkili ve verimli olduğu, örnek olay zenginliğinin oluşmasına katkı sunduğu belirtilmektedir (Koçyiğit, 2020). Bununla birlikte katılımcıların BPDU dersinden yüksek düzeyde verim alabilmesi için süpervizörün tutumunun da önemli olduğu belirlenmiştir. Alanyazında da Amanvermez vd. (2020), Bernard ve Goodyear (2009), Meydan ve Koçyiğit Özyiğit (2016) süpervizörün önemine dikkat çekmişlerdir. Diğer bazı araştırmacılar da süpervizörün en yüksek düzeyde yararlı olabilmesi için destekleyici ve geliştirici bir rol üstlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Aladağ, vd., 2011). Örneğin, Amanvermez vd. (2020), Feernando ve Hulse-Killackey (2005) ve Siviş-Çetinkaya ve Kararımak (2012) yaptıkları

araştırmada süpervizörün destekleyici ve yönlendirici bir şekilde geribildirim vermesinin psikolojik danışman adaylarını daha hızlı geliştirdiğini ortaya koymuştur. Falender ve Shafranske (2004) süpervizyon sürecinin etkililiğini belirleyen önemli faktörlerden birinin de süpervizörün tutumu ve sahip olduğu özellikler olduğu vurgulamıştır.

Mevcut çalışmada süpervizörün geribildirimde yönlendirici ve geliştirici bir tutum sergilemeye çalışırken teknik ve beceri odaklı geribildirim vermesinin yanı sıra geribildirimde kullandığı süpervizyon materyalinin de önemli olduğu belirlenmiştir. Özellikle detaylı ve alternatif tepki içerikli deşifre ile yapılan süpervizörlüğün, daha verimli olduğu görülürken, psikolojik danışma oturum özetinin sunulması, sadece bu özet üzerinden alınan geribildirimlerin ise psikolojik danışman adayları için verimli bulunmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra süpervizyon sürecinde teknolojik araçlardan da yararlanılarak e-posta, WhatsApp, canlı ders gibi çevrimiçi ortamların kullanılmasının süpervizyonun verimliliğini artırdığı belirlenmiştir. Çevrimiçi süpervizyonda süpervizöre kolaylıkla ulaşılmasının ve geribildirimlerin zamanında alınmasının süpervizyon sürecinin verimliliği açısından önemli olduğu ortaya konmuştur. Bu faktörlerin yanı sıra öğrencilerin her hafta düzenli süpervizyon alamamasının ve süpervizyonun yüzeysel olmasının dersten alınan verimin düşük olmasına neden olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra çevrimiçi süpervizyonda gizliliğin korunmasına dair endişelerin olmasının, süpervizyonun kalitesini önemli ölçüde etkilediği belirlenmiştir. Bu olumsuzlukların süpervizyon sürecini olumsuz etkilediği alanyazında da belirtilmiştir (Koçyiğit Özyiğit ve Erkan Atik, 2021). Nitekim alanyazında da yaşanan olumsuzlukların özellikle süpervizör ile süpervizyon alan psikolojik danışman adayları arasındaki ilişkinin yeterince güçlü ve sağlıklı kurulmasına engel olduğu vurgulanmaktadır (Kanz, 2001). Bu olumsuzlukların yanı sıra süpervizör başına düşen psikolojik danışman adayları sayısının fazla olması, ders süresinin az olması gibi nedenlerin de düzenli süpervizyonun alınmamasına ve bu durumun psikolojik danışman adaylarının yanlışlarını düzeltmede ve eksiklerini gidermede yetersiz kalmasına neden olduğu düşünülmektedir. Bu konuda yakın zamanda da Türkiye’de önemli bir rapor kaleme alınmıştır. 2021 yılında Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitimi-Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Birimi (PDR-EPDAB) tarafından yayınlanan raporda süpervizör başına en fazla 12 psikolojik danışman adayının düşmesinin gerektiği, süpervizyon süresinin psikolojik danışman adayları arasında dengeli bir şekilde dağıtılması gerektiği vurgulanmıştır (PDR-EPDAB, 2021). Bununla birlikte özellikle terapötik beceriler açısından süpervizyon sürecinde oturumun detaylı bir şekilde ele alınmasının psikolojik danışman adaylarının gelişimi açısından önemli olduğu belirtilmektedir (Haberstroh, 2009, Koçyiğit Özyiğit ve Erkan Atik, 2021).

Her hafta hangi psikolojik danışman adayının oturumuna yönelik süpervizyon alacağını planlanmamış olmasının, çevrimiçi süpervizyon eğitiminde sıklıkla yaşanan bir sorun olduğu belirlenmiştir. Bu durumun psikolojik danışman adaylarının yetersiz süpervizyon almalarına neden olduğu görülmüştür. Alanyazında yapılan bir çalışmada da süpervizyon sürecinin sağlıklı planlanmaması, öğrenci başına düşen zamanın eşit olmaması gibi hususlarda sorunların yaşandığı belirlenmiştir (Koçyiğit Özyiğit ve Erkan Atik, 2021). Psikolojik danışman adaylarının her bir oturumun sonunda, haftalık olarak danışma oturumuna yönelik süpervizyon almasının kritik öneme sahip olduğu vurgulanmaktadır (Borders, 2012; Vannucci, vd., 2016). Alanyazında yapılan çalışmalarda da bu sorunun yüz yüze BPDU dersinde de yaşandığı belirtilmektedir. Örneğin Öz Soysal, Uz Baş ve Aysan’ın (2016) yaptığı araştırmada yüz yüze BPDU dersinde psikolojik danışman adayına düşen zaman süresinin eşit olmaması sorununun yaşandığı belirlenmiştir. Bu sorunun hem yüz yüze hem de çevrimiçi eğitim yöntemiyle yürütülen BPDU dersinde yaşanan bir sorun olduğu dikkat çekici bir sonuçtur. Bu çalışmaların yanı sıra yurt dışında yapılan bir araştırmada da süpervizyon sürecinde zaman açısından esnek planlamaların yapılarak, düzenli geribildirimlerde bulunulmasının psikolojik danışman adayları için daha geliştirici olacağını ortaya çıkarmıştır (Villarreal-Davis, Sartor ve McLean, 2020). Bu sonuçlar hem yüz yüze hem de çevrimiçi BPDU dersinde verilen süpervizyon sürecinin çerçevesinin dönem başında standart bir şekilde belirlenmesi gerektiğini göstermektedir. Nitekim alanyazında da Finn ve Barak (2010) BPDU ve süpervizyon sürecinde etik ilke ve

standartların olmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bununla birlikte karşılaşılabilecek herhangi bir acil gelişme durumunda psikolojik danışman adaylarının zaman kaybetmeden süpervizöre danışarak, ondan geribildirim alabilmelerine yönelik alternatif planların olmasının da önemli olduğu düşünülmektedir. Örneğin, teknolojik imkânların kullanımı ile süpervizöre acil durumlarda ulaşılabilmenin yolunun belirlenmesi psikolojik danışman adayının anında geribildirim almasını kolaylaştırabilir. Ayrıca PDR-EPDAB tarafından yayınlanan raporda da süpervizyon sürecinin nasıl yürütüleceğinin dönem başında psikolojik danışman adaylarıyla paylaşılması gerektiği ve bunun önemli olduğu vurgulanmıştır (PDR-EPDAB, 2021). Psikolojik danışman adaylarının süpervizyon sürecinden yeterince yararlanamamalarının bir nedeni olarak süpervizyon süresinin yeterli olmamasını belirtmeleri önemli bir bulgudur. Dolayısıyla psikolojik danışman adayları için ayrılan sürede dikkat edilmesi gereken önemli bir hususun ise süpervizyon süresinin çok kısa olmasının oturumunun yeterince ele alınmamasına, sürenin çok uzun olmasının ise psikolojik danışman adayının hem bilişsel hem de fiziksel olarak yorulmasına neden olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu durumda da dersten alınan verimin düştüğü belirtilmiştir. Alanyazında Amanvermez ve diğerlerinin (2020) yaptığı çalışmada da benzer bir sonuç elde edilmiş, psikolojik danışman adayları çevrimiçi süpervizyon süresinin uzamasının dersi takip etmekte güçlük çekmelerine neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlar özellikle çevrimiçi süpervizyon sürecinde psikolojik danışman adaylarının en yüksek düzeyde verim alabilmeleri için planlı ancak esnek bir süpervizyon sürecinin planlanması gerektiğini göstermektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular psikolojik danışman adaylarının BPDU dersinin çevrimiçi ortamda verilmesinin en az yüzyüze BPDU dersi kadar verimli olduğunu göstermektedir. Ayrıca BPDU derslerinin kayıttan tekrar izlenebilmesinin bu dersin çevrimiçi verilmesinin güçlü bir özelliği olarak ön plana çıktığı belirlenmiştir. Danışmanlık ve İlgili Eğitim Programlarının Akreditasyonu Konseyi [Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs-CACREP] (2016) ve PDR-EPDAB (2021) tarafından yayınlanan raporlarda psikolojik danışman adaylarının ve süpervizörlerin teknolojiye ayak uydurmaları gerektiği belirtilmiştir. Psikolojik danışman adaylarının BPDU ve süpervizyon sürecinde, deneyim kazanarak mesleki yeterlilik açısından kendilerini geliştirmeleri araştırmanın bir diğer önemli sonucudur. Bu sonucun mesleğe yeni başlayacak olan psikolojik danışman adaylarının özgüvenlerinin artması için önemli bir bulgu olduğu söylenebilir. Alanyazında da çevrimiçi BPDU dersinin ve süpervizyonunun uygulanabilir olduğu ve psikolojik danışman adaylarının yetiştirilmesinde etkili olduğu ifade edilmektedir (Atik, 2017; Woo, Bang, Lee ve Berghuis, 2020). Her ne kadar çevrimiçi psikolojik danışma uygulaması ve süpervizörlüğün etkili ve verimli olduğu belirtilmiş olsa da, hala bu alanda önemli eksikliklerin olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu eksikliklerden biri çevrimiçi BPDU dersine yönelik bir işleyiş yönergesinin olmamasıdır. Ayrıca çevrimiçi BPDU'na yönelik ilke ve standartların tam olarak belirlenmemiş olmasının da bir diğer eksiklik olduğu söylenebilir. Bu konuda Woo ve diğerleri (2020) BPDU uygulamasının ve süpervizyon sürecinin nasıl yürütüleceğine yönelik yönergelerin ve eğitimde kullanılacak materyallerin hazırlanması gerektiğini belirtmektedir. Bununla birlikte Aladağ ve Kemer (2017) de belli bir yönerge olmasa dahi psikolojik danışman adaylarının süpervizyon süreci başında sürecin nasıl geçirilmesi gerektiği ve kendilerinden beklentilerin neler olduğu konusunda bilgilendirmelerinin süpervizyon sürecinin daha verimli geçmesine katkı sunacağı vurgulanmaktadır.

Mevcut araştırmada elde edilen son bulguda psikolojik danışman adaylarının BPDU dersinden beklentilerinin BPDU dersinin işleniş ve süpervizyon süreci teması olmak üzere iki grupta toplandığı belirlenmiştir. Psikolojik danışman adaylarının ders içeriğinin ve işlenişinin daha standart ilkeler çerçevesinde ve dersin sınırlarının belirlenmiş bir şekilde yürütülmesinin daha verimli olmasına katkı sunacağını düşündükleri sonucu elde edilmiştir. Alanyazında da çevrimiçi eğitim için gerekli materyallerin ve teknolojik araçların sahip olunmasının gerekli olduğu belirtilmektedir (Rousmaniere, Abbass ve Frederickson 2014; Woo vd., 2020). PDR-EPDAB tarafından BPDU dersi ve süpervizör süreciyle ilgili ulusal standartların belirlenmesine

yönelik yayınlanan raporda da mevcut araştırmada elde edilen sonuçlara benzer değerlendirmelere yer verilmiştir. Dolayısıyla mevcut araştırma ile raporda belirtilen hususların benzerlik taşıması alanyazın için mevcut araştırma sonuçlarının önemli olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak mevcut araştırmada elde edilen veriler şu şekilde özetlenebilir: BPDU dersinin gereklilikleri; teorik sunumların yapılması ve psikolojik danışma oturumlarının uygulanması teması olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Bu durum çevrimiçi eğitim ve yüzyüze eğitim için ortak bir özelliktir. Psikolojik danışman adaylarının görüşlerine göre BPDU dersinin çevrimiçi yürütülmesinin en güçlü yönleri; çevrimiçi psikolojik danışmada deneyim kazanılması, ekonomik olması ve zaman açısından esneklik sağlamasıdır. Psikolojik danışman adaylarının süpervizyon sürecinde aldıkları süpervizyonun hem bireysel veya hem de grup süpervizyonu şeklinde olması psikolojik danışman adaylarına olumlu yönde katkıda bulunmaktadır. Bu sonuç her iki süpervizyon türünün de süpervizyon sürecinde kullanılması gerektiğini göstermektedir. Bununla birlikte BPDU dersinden yüksek düzeyde verim alınabilmesi için süpervizörün tutumunun önemli olduğu belirlenmiştir. Süpervizör geribildirim sürecinde yönlendirici ve geliştirici bir tutum sergilemeye çalışmalıdır. Ayrıca süpervizörün teknik ve beceri odaklı geribildirim vermesinin yanı sıra geribildirimde kullandığı süpervizyon materyalinin de psikolojik danışman adayının mesleki gelişimi için önemli olduğu sonucu elde edilmiştir. Özellikle detaylı ve alternatif tepki içerikli deşifre ile yapılan süpervizyon sürecinin daha verimli olduğu görülmüştür. Çevrimiçi süpervizyon sürecinde teknolojik araçların süpervizyon eğitiminde süreci kolaylaştırdığı belirlenmiştir. Teknolojik araçların psikolojik danışman adayları için süpervizörden geribildirim alma noktasında kolaylık sağladığı saptanmıştır.

Mevcut araştırmada elde edilen sonuçların çevrimiçi BPDU dersi konusunda oldukça değerli olduğu ve psikolojik danışman adaylarının görüş ve düşüncelerini yansıtmaları açısından alana katkı sunacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte çevrimiçi BPDU dersinin ve süpervizyon sürecinin daha etkili ve verimli yürütülmesi için çevrimiçi BPDU dersi ve süpervizyon sürecine ait etik ilke ve standartların belirlenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. BPDU’nda olduğu gibi süpervizyon sürecinin de yapılandırılması (süpervizyon sürecinin başlangıcı, süpervizyon süreci ve sonlandırılması gibi) gerektiği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca çevrimiçi BPDU ve süpervizyon süreci özellikle Türkiye’de yeni gelişmekte olan bir alandır. Dolayısıyla lisans müfredatına çevrimiçi psikolojik danışma uygulamasını ele alan bir dersin konmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın güçlü yönlerinin yanı sıra bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Sınırlılıklardan biri mevcut araştırma örneğinin sadece bir üniversitede uygulanan çevrimiçi BPDU dersini alan öğrencilerden oluşmasıdır. Dolayısıyla daha geniş örneklemlerle bir çalışma ile Türkiye genelinde BPDU dersine ve süpervizyon sürecine yönelik işleyişin ortaya çıkarılması sağlanabilir. Yapılacak bu türden bir çalışma aynı zamanda alandaki eksikliklerin ortaya çıkarılmasına da katkıda bulunabilir. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise sadece nitel verilerin analizine dayanmasıdır. Dolayısıyla gelecekteki araştırmalar için çevrimiçi BPDU dersi öncesi ve sonrası psikolojik danışman adaylarının gelişimleri arasındaki farkın (dersin psikolojik danışman adayına katkısı) daha somut olarak değerlendirilmesine yönelik ön test-son testli çalışma desenine uygun araştırmaların (nicel, karma vb) yapılması önerilebilir. Ayrıca farklı üniversitelerdeki çevrimiçi BPDU dersini veren süpervizörlerin bakış açısına dayalı çalışmalar da yapılabilir.

## **Kaynakça**

Akturan, U. ve Esen, A. (2013). Fenomenoloji. T. Baş ve U. Akturan (Ed.). *Nitel araştırma yöntemleri* içinde (ss.83-98). Ankara: Seçkin Yayıncılık.



- Aladağ M., Bektaş, D. Y., Cihangir-Çankaya, Z., Özeke-Kocabaş, E. ve Yaka, B. (2011). Psikolojik danışman eğitiminde grupla çalışma yeterliliğinin kazandırılması: Ege Üniversitesi Örneği. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2), 22-43. doi: <https://doi.org/10.12984/eed.82217>
- Aladağ, M. (2014). Psikolojik danışman eğitiminin farklı düzeylerinde bireyle psikolojik danışma uygulaması süpervizyonunda kritik olaylar. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(2), 428-475. <https://doi.org/10.12984/eed.82217>
- Aladağ, M. ve Kemer, G. (2017). *Psikolojik danışman eğitiminde bireyle psikolojik danışma uygulamasının ve süpervizyonunun incelenmesi*. Bilimsel Araştırma Projesi Sonuç Raporu. Proje No: 12 EGF 003
- Altun-Ekiz, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karantina dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri (Nitel bir araştırma). *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(ÖS1), 1-13. <https://dergipark.org.tr/en/pub/srad/issue/54676/740217>
- Amanvermez, Y., Zeren, S. G., Erus, S. M. ve Buyruk Genç, A. (2020). Supervision and peer supervision in online setting: Experiences of psychological counselors. *Eurasian Journal of Educational Research*, 86, 249-268, doi: 10.14689/ejer.2020.86.12
- Andersson, G. (2010). The promise and pitfalls of the internet for cognitive behavioral therapy. *BMC Medicine*, 8(1), 82. doi: 10.1186/1741-7015-8-82
- Atik, Z. (2017). *Psikolojik danışman adaylarının bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonuna ilişkin değerlendirmeleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bacıoğlu, S. D. ve Kocabıyık, O. O. (2019). Counseling trainees' views towards usage of online counseling in psychological services. *European Journal of Education Studies*, 5(12), 45-60.
- Barak, A., Hen, L., Boniel-Nissim, M. ve Shapira, N. (2008). A comprehensive review and a meta-analysis of the effectiveness of Internet-based psychotherapeutic interventions. *Journal of Technology in Human Services*, 26(2), 109-160. doi: 10.1080/15228830802094429
- Barletta, J. (2007). Clinical supervision. N. Pelling, R. Bowers ve P. Armstrong (Eds.), *The practice of counselling* içinde (ss. 118-135). Melbourne, Australia: Thomson.
- Bastemur, S. ve Bastemur, E. (2015). Technology based counseling: Perspectives of Turkish Counselors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 176, 431-438. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.01.493
- Bernard, J. M. ve Goodyear, R. K. (2019). *Fundamentals of clinical supervision*. (6. Bs.). London: Pearson Education.
- Borders, L. D. (2012). Dyadic, triadic, and group models of peer supervision/ consultation: What are their components, and is there evidence of their effectiveness? *The Australian Society*, 16, 59-71. doi:10.1111/j.1742-9552.2012.00046.x
- Borders, L. D. ve Brown, L. L. (2005). *The new handbook of counseling supervision*. Mahwah: Lahaska Press.
- Bradley, L. J. ve Ladany, N. (2001). *Counselor supervision: Principles, process, and practice*. Accelerated Development Series. NY: Taylor & Francis.
- Brown, C. (2012). "The working alliance in online counselling for crisis intervention and youth". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, University of Alberta, Alberta.
- Buyruk Genç, A., Amanvermez, Y., Zeren, S. G. ve Erus, S. M. (2019). Early separations: Dropout from online and face-to-face counseling. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(4), 1001-1030. doi: 10.14527/pegegog.2019.032

- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Cipolletta, S. ve Damiano, M. (2018). Online counseling: An exploratory survey of Italian psychologists’ attitudes towards new ways of interaction. *Psychotherapy Research*, 28(6), 909- 924. <https://doi.org/10.1080/10503307.2016.1259533>
- Conn, S. R., Roberts, R. L. ve Powell, B. M. (2009). Attitudes and satisfaction with a hybrid model of counseling supervision. *Journal of Educational Technology & Society*, 12(2), 298-306. doi: <https://www.learntechlib.org/p/75310/>.
- Cook, J. E. ve Doyle, C. (2002). Working alliance in online therapy as compared to face-to-face therapy: Preliminary results. *Cyberpsychology & Behavior*, 5(2), 95-105. <https://doi.org/10.1089/109493102753770480>
- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs (CACREP), (2016). *2016 CACREP standards*. (Erişim tarihi: 22.06.2021). <http://www.cacrep.org/wpcontent/uploads/-Standards-with-Glossary-rev-2.2016.pdf>
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2. Bs.). Sage Publications, Inc.
- Çoban, A. E. (2005). Psikolojik danışmanlar için meslektaş dayanışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 167-174. doi: 10.17860/efd.52534
- Denizli, S., Aladağ, M., Bektaş, D. Y., Cihangir-Çankaya, Z. ve Özeke-Kocabaş, E. (2009). *Psikolojik danışman eğitiminde bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonu: Ege Üniversitesi örneği*. 10. Ulusal PDR Kongresi Sözlü Bildiri, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Erkan Atik, Z. , Arıcı, F. ve Ergene, T. (2014). Süpervizyon modelleri ve modellere ilişkin değerlendirmeler. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(42). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21462/229998>
- Ersoy, A. F. (2016). Fenomenoloji. A. Saban ve A. Ersoy (Ed.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* içinde (ss. 51- 110). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erus, S. M. ve Zeren, Ş. G. (2020). Danışan ve psikolojik danışmanın penceresinden terapötik işbirliği: çevrimiçi, yüz yüze ve plasebo gruplarının karşılaştırılması. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(81), 139-152. <https://doi.org/10.29228/JASSS.40292>
- Eti, İ. ve Karaduman, B. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinin öğretmen adaylarının mesleki yeterlikleri açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 635-656. doi: 10.37669/milliegitim.787238
- Falender, C. A. ve Shafranske, E. P. (2004). *Clinical supervision: A Competence-based approach*. Washington: American Counseling Association.
- Fernando, D. M. ve Hulse-Killacky, D. (2005). The relationship of supervisory styles to satisfaction with supervision and the perceived self-efficacy of master's-level counseling students. *Counselor Education and Supervision*, 44(4), 293–304. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6978.2005.tb01757.x>
- Finn, J. ve Barak, A. (2010). A Descriptive study of e-counsellor attitudes, ethics, and practice. *Counselling and Psychotherapy Research*, 10(4), 268–277. doi:10.1080/14733140903380847
- Fleming, I. ve Steen, L. (2004). *Supervision and clinical psychology: theory, practice and perspectives*. New York: Taylor & Francis Publications.

- Guest, G., MacQueen, K. M. ve Namey, E. E. (2012). *Applied thematic analysis*. Newyork: Sage Publications.
- Haberstroh, S. (2009). Strategies and resources for conducting online counseling. *Journal of Professional Counseling: Practice, Theory & Research*, 37(2), 1-20. doi: 10.1080/15566382.2009.12033857
- Haberstroh, S., Parr, G., Bradley, L., Morgan-Fleming, B. ve Gee, R. (2008). Facilitating online counseling: Perspectives from counselors in training. *Journal of Counseling & Development*, 86(4), 460-470. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2008.tb00534.x>
- Hooley, T., Hutchinson, J. ve Neary, S. (2015). Ensuring quality in online career mentoring. *British Journal of Guidance & Counselling*, 44(1), 26-41. <https://doi.org/10.1080/03069885.2014.1002385>
- Horrocks, S. ve Smaby, M. H. (2006). The supervisory working relationship: Its impact on trainee personal and skills development. *VISTAS: Compelling Counseling Interventions*, 38, 173- 176.
- Hutchinson, J., Neary, S., Hooley, T., Hewitt, D., Mieschbuehler, R., Dodd, V. ve Langley, E. (2015). *Evaluation of the NAHT Aspire*. Derby: University of Derby.
- Kanz, J. E. (2001). Clinical-supervision. com: Issues in the provision of online supervision. *Professional Psychology: Research and Practice*, 32(4), 415-420. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.32.4.415>
- Karatepe, F., Küçükgençay, N. ve Peker, B. (2020). Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1262-1274. <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1868>
- Koçyiğit Özyiğit, M. K. ve Atik, Z. E. (2021). Covid-19 sürecinde psikolojik danışma ve süpervizyon: #evdekal deneyimi. *Başkent University Journal of Education*, 8(1), 253-274.
- Koçyiğit, M. (2020). “Bireyle psikolojik danışma uygulaması” dersinde grup süpervizyonu sürecinin incelenmesi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 8(4), 1116-1146. doi: 10.14689/issn.2148-2624.8c.4s.3m
- Leibert, T., Archer, J. J., Munson, J. ve York, G. (2006). An exploratory study of client perceptions of internet counseling and the therapeutic alliance. *Journal of Mental Health Counseling*, 28(1), 69-83.
- Maples, M. F. ve Han, S. (2008). Cybercounseling in the United States and South Korea: implications for counseling college students of the millennial generation and the networked generation. *Journal of Counseling & Development*, 86(2), 178-183. doi: 10.1002/j.1556-6678.2008.tb00495.x
- Meydan, B. (2014). *Bireyle psikolojik danışma uygulamasında mikro beceri süpervizyon modelinin etkililiğinin incelenmesi: Ege üniversitesi örneği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Meydan, B. ve Koçyiğit-Özyiğit, M. (2016). Supervision relationship: A critical element of counseling supervision. *Ege Education Journal*, 17, 225-257.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, (Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Milne, D. L. (2018). *Evidence-based CBT supervision principles and practice*. (2. Bs.). USA: John Wiley & Sons Published.

- Mora, L., Nevid, J. ve Chaplin, W. (2008). Psychologist treatment recommendations for internet-based therapeutic interventions. *Computers in Human Behavior*, 24(6), 3052-3062. doi: 10.1016/j.chb.2008.05.011
- Nguyen, T. V. (2003). *A comparison of individual supervision and triadic supervision*. (Yayımlanmamış doktora tezi). TX: University of North Texas, Department of Counseling, Texas.
- Oral, T. ve Gunlu, A. (2020). The impact of the COVID-19 pandemic on education and psychological health. H. Şahin, (Ed.). *Educational sciences-Theory, current researches and ne trends*, içinde (ss. 87-103). IVPE Press, Cetinje/Montenegro
- Öz Soysal, F. S., Uz Baş, A. ve Aysan, F. (2016). Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma yaklaşımlarına ilişkin görüşleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 6(46), 53-69.
- Özyürek, R. (2009). Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları ve öğrencilere sağlanan süpervizyon olanakları: Ulusal bir tarama çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 54-63. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/200114>
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitimi-Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Birimi (PDR-EPDAB). (2021). *Bireyle psikolojik danışma uygulaması 1 ve 2 ulusal standartları – taslak*. (Erişim tarihi: 08.08.2022). <http://www.pdr.org.tr/akreditasyon>
- Rees, C. S., Krabbe, M. ve Monaghan, B. J. (2009). Education in cognitive-behavioural therapy for mental health professionals. *Journal of Telemedicine & Telecare*, 15, 59–63. doi:10.1258/jtt.2008.008005
- Reese, R.J., Aldarondo, F., Anderson, C.R., Seong-Jik, L., Miller, T.W. ve Burton, D. (2009). Telehealth in clinical supervision: A comparison of supervision formats. *Journal of Telemedicine & Telecare*, 15, 356–361. doi:10.1258/jtt.2009.090401
- Richards, D. ve Vigano, N. (2012). Online counseling. *Encyclopedia of Cyber Behavior*, 3(1), 699-713.
- Rousmaniere, T., Abbass, A. ve Frederickson, J. (2014). New developments in technology-assisted supervision and training: A practical overview. *Journal of Clinical Psychology*, 70(11), 1082-1093. doi: 10.1002/jclp.22129
- Sinkovics, R. R., Penz, E. ve Ghauri, P. N. (2008). Enhancing the trustworthiness of qualitative research in international business. *Management International Review*, 48(6): 689- 714. <https://www.jstor.org/stable/40658289>
- Siviş-Çetinkaya, R. ve Kararımak, Ö. (2012). Psikolojik danışman eğitiminde süpervizyon. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 107-121. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21457/229836>
- Smith, J. A., Flowera, P. ve Larkin, M. (2009). *Interpretative phennomenological analysis: Theory, method, and research*. London: Sage Publications.
- Suler, J. (2000). Psychotherapy in cyberspace: A 5-dimensional model of online and computer-mediated psychotherapy. *CyberPsychology & Behavior*, 3(2), 151-159. doi: 10.1089/109493100315996
- Telli Yamamoto, G. ve Altun, D. (2020). Coronavirus ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. Doi: 10.26701/uad.711110

- Thomas, E. ve Magilvy, J. K. (2011). Qualitative rigor or research validity in qualitative research, *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 16, 151-155. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6155.2011.00283.x>
- Tian, F., Li, H., Tian, S., Yang, J., Shao, J. ve Tian, C., (2020). Psychological symptoms of ordinary chinese citizens based on SCL-90 during the level-I emergency response to COVID-19, *Psychiatry Research*, 288, 112992. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112992>
- Vannucci, M. J., Whiteside, D. M., Saigal, S., Nichols, L. ve Hileman, S. (2016). Predicting supervision outcomes: what is different about psychological assessment supervision? *Australian Psychologist (Special issue)*, 1-7. doi:10.1111/ap.12258
- Villarreal-Davis, C., Sartor, T. A. ve McLean, L. (2020). Utilizing creativity to foster connection in online counseling supervision. *Journal of Creativity in Mental Health*, 1-14. doi: 10.1080/15401383.2020.1754989
- Woo, H., Bang, N. M., Lee, J. ve Berghuis, K. (2020). A Meta-analysis of the counseling literature on technologyassisted distance supervision. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 1-15. doi: 10.1007/s10447-020-09410-0
- Yazıcı, H., Altun, F., Tosun C. ve Özdemir M. (2021). Covid-19 salgının ilk aylarında gözlenen psikolojik problemler ve ruh sağlığı uzmanlarının bu problemlere çevrimiçi (online) yollarla müdahale etmeye ilişkin deneyimleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(4), 1460-1484. <https://dergipark.org.tr/pub/ataunisobil/issue/67367/900363>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurumu [YÖK], (2020). *YÖK'ün uzaktan eğitim sürecine ilişkin kararı*. Ankara: Yükseköğretim Kurumu (Erişim tarihi: 15.06.2021). Erişim adresi: <https://covid19.yok.gov.tr/Documents/alinan-kararlar/03-uzaktan-egitime-iliskin-alinan-karar.pdf>
- Yüksel Şahin, F. (2021). Psikolojik danışmanların Covid-19'a, yüz yüze ve çevrimiçi psikolojik danışma yapmaya, yüz yüze ve çevrimiçi eğitim almaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 496-522. <https://doi.org/10.21733/ibad.799721>
- Zeren, Ş. G. (2014). Information and communication technology in education of psychological counselors in training. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6(2), 494-509. doi: <http://dx.doi.org/10.15345/iojes.2014.02.019>
- Zeren, Ş. G. ve Bulut, E. (2018). Çevrimiçi psikolojik danışmada etik ve standartlar: Bir model önerisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 63-80. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/40627/487343>

#### ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir. Yazarlar etik kurul izni gerektiren çalışmalarda, izinle ilgili bilgileri (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde ve ayrıca burada belirtmişlerdir.

Kurul adı: Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Tarih: 01.03.2021

No: E.25476

#### ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %50

2. yazar katkı oranı : %50

Bu çalışmadaki verilerin toplanması sırasında çalışmaya gönüllü olarak katılıp deneyimlerini paylaşan psikolojik danışman adaylarına teşekkür ederiz.